

УДК 005.92(477):004

DOI <https://doi.org/10.32782/2710-4656/2026.3.2/35>**Данькевич Ю. В.**<https://orcid.org/0000-0002-6518-7078>

Таврійський національний університет імені В. І. Вернадського

Кучерявий В. М.<https://orcid.org/0009-0000-3250-2126>

Таврійський національний університет імені В. І. Вернадського

Головченко М. М.<https://orcid.org/0000-0003-2422-6955>

Таврійський національний університет імені В. І. Вернадського

ЕВОЛЮЦІЯ ДОКУМЕНТАЦІЙНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ВІЙСЬКОВОГО УПРАВЛІННЯ В УКРАЇНІ

У статті досліджено проблематику еволюції документаційного забезпечення військового управління в Україні в контексті сучасних безпекових трансформацій та інтеграції до євроатлантичного простору. Проаналізовано основні тенденції розвитку військово-документної сфери, що зумовлюють необхідність переходу від традиційних фрагментарних підходів до інтегрованих інформаційних екосистем. Особливу увагу приділено процесам гармонізації національних управлінських традицій із міжнародними стандартами НАТО, що є прикладом ефективного поєднання сумісності оборонних систем, уніфікації документообігу та взаємодії військових органів у межах єдиного інформаційного середовища. Визначено, що модернізоване документаційне забезпечення військового управління комплексно оптимізує процеси управління, сприяючи скороченню часу обробки даних, підвищенню інформаційної безпеки та юридичної достовірності архівів. Розкрито механізми функціонування системи, зокрема нормативно-правове регулювання знищення чи розсекречування документів в архівах НАТО, упровадження жорстких часових цензів і колегіальних процедур перегляду цінності інформації. Доведено, що захист інфраструктури спирається на стандарти кібербезпеки Альянсу, що вимагають повної ізоляції критичних сегментів від публічного Інтернету. Наголошено на важливості верифікації авторства, цілісності та автентичності службових документів, що в оборонній сфері безпосередньо впливає на рівень національної безпеки. Окреслено стратегічне значення трансформації документаційного забезпечення військового управління із технічної процедури в стратегічну функцію управління знаннями. Підкреслено, що визначення чітких критеріїв цінності електронних документів військового походження дозволяє уникнути технічно недоцільної тотальної архівації цифрового масиву. Практична значущість дослідження полягає в обґрунтуванні алгоритмів адаптації вітчизняного діловодства до стандартів Альянсу для створення безпечного середовища. У статті наголошується на важливості подальших розвідок в оборонному документообігу держави в умовах воєнного та післявоєнного розвитку України.

Ключові слова: документаційне забезпечення військового управління, стандартизація та уніфікація документообігу, інформаційне середовище, національна безпека, архівація документів, воєнний та післявоєнний розвиток України.

Постановка проблеми. Становлення та модернізація системи документаційного забезпечення військового управління в Україні нині відбувається в умовах масштабних безпекових трансформацій, що вимагає рішучого переходу від традиційних фрагментарних підходів до інтегрованих

інформаційних екосистем. Проблема суттєво ускладнюється тим, що впродовж тривалого часу вітчизняне військово-діловодство базувалося на успадкованій від радянської моделі жорсткій централізації та домінуванні паперових носіїв, які створювали надмірне адміністративне наванта-

ження й уповільнювали прийняття рішень. Сучасний стратегічний курс на інтеграцію до євроатлантичного простору зумовлює гостру потребу в забезпеченні операційної взаємосумісності, яка передбачає сувору уніфікацію форматів за стандартами НАТО та двомовне функціонування штабного персоналу. Хоча поступова цифровізація дозволяє значно скоротити час обробки службової інформації, процес у секторі оборони просувається нерівномірно через суттєві розбіжності в технічному забезпеченні окремих структурних підрозділів. Активне впровадження новітніх електронних засобів передачі даних тісно пов'язане з постійними ризиками інформаційних атак, що актуалізує завдання посилення кіберзахисту та повної ізоляції критичних сегментів мереж від публічного Інтернету. В умовах воєнного стану особливого статусу набуває питання національної безпеки, яке напряму залежить від спроможності системи гарантувати автентичність документів, верифікувати їхнє авторство та унеможливити будь-які несанкціоновані модифікації контенту. Окремим теоретико-методологічним викликом для сучасної науки залишається необхідність визначення чітких критеріїв цінності електронних документів, оскільки тотальна архівація всього гігантського обсягу цифрового масиву є економічно й технічно недоцільною. У підсумку, еволюція військового діловодства трансформується із суто технічної реєстраційної процедури у стратегічну функцію управління знаннями, від ефективності якої безпосередньо залежить стійкість і життєздатність усієї системи державного управління.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Сучасний стан наукової розробки проблеми характеризується різноплановістю підходів: від аналізу забезпечення військового документування та діловодства [3; 5], до вивчення аспектів кіберзахисту з урахування повномасштабного вторгнення [2; 7]. Разом із тим, у контексті новітніх реалій особливої актуальності набувають дослідження нормативно-правової бази України [4; 6; 8; 10] та Стандартів НАТО та архівування документів.

Постановка завдання. Метою статті є аналіз становлення та подальшого розвитку документального забезпечення військового управління.

Виклад основного матеріалу. Становлення системи документального забезпечення військового управління в Україні є складним історико-управлінським процесом, який формувався під впливом політичних трансформацій, змін безпекового середовища та розвитку державного апарату. За С. Мельник, особливістю української

моделі документального забезпечення військового управління (далі – ДЗВУ) є поєднання національних управлінських традицій із міжнародними стандартами інформаційної взаємодії [3, с. 10]. У процесі реформування сектору оборони дедалі більшого значення набувають питання сумісності інформаційних систем та забезпечення єдиних підходів до обробки документації.

Значний вплив на документальне забезпечення мала й поступова інтеграція України у міжнародний безпековий простір, зумовлений необхідністю гармонізації окремих управлінських процедур із міжнародними стандартами. В умовах реформування сектору безпеки та оборони ДЗВУ почало розглядатися не лише як технічний механізм обробки інформації, але і як важливий елемент стратегічного управління [8]. Поступове ускладнення структури військових органів спричинило збільшення обсягів документації, що, своєю чергою, актуалізувало проблему оптимізації документообігу.

Процес інтеграції національної системи військового діловодства до стандартів Організації Північноатлантичного договору (НАТО) зумовлює необхідність подальшого удосконалення вітчизняних нормативно-методологічних засад документування військової діяльності. Ключовим вектором цієї трансформації є забезпечення високого рівня операційної взаємосумісності, що передбачає повну уніфікацію структури, форматів та мовних стандартів бойових, оперативних і адміністративних документів [6].

Упровадження положень Угод зі стандартизації НАТО (STANAG) вимагає від оборонного відомства чіткої регламентації процесів створення, обробки та поширення службової інформації з метою забезпечення безперешкодної взаємодії між багатонаціональними штабами та командуваннями [1]. Особлива увага в цьому контексті приділяється стандарту STANAG 2014, який детально кодифікує плани дій, операційні накази та адміністративні розпорядження, вимагаючи суворого дотримання встановленої матриці та логіки викладу тактико-стратегічних завдань [12]. Окрім формалізації структури документів, доктринальні вимоги Альянсу накладають жорсткі обмеження на використання термінологічного апарату, що зобов'язує розробників військової документації застосовувати виключно стандартизовані глосарії та кодифіковані аббревіатури для уникнення двозначності під час планування операцій.

Важливим аспектом воєнного діловодства в умовах євроатлантичної інтеграції є реалізація

концепції повного життєвого циклу інформації, яка координується відповідно до вимог директив НАТО щодо управління безпекою документів та архівів. Специфіка обігу службових відомостей у коаліційних структурах актуалізує впровадження багаторівневої системи захисту та категоризації даних, де кожен документ повинен мати чітке маркування безпеки згідно з класифікацією від «NATO RESTRICTED» до «COSMIC TOP SECRET» [1]. Процедури верифікації та автентифікації інформаційних потоків у військових мережах базуються на суворих стандартах криптографічного захисту, затверджених Військовим комітетом НАТО, що повністю унеможлиблює несанкціонований доступ або деструктивне модифікування контенту.

На сьогодні, результатом розвитку ДЗВУ стало підвищення ефективності управлінських процесів та вдосконалення механізмів контролю за виконанням службових завдань. Маємо наголосити, що, у синхронічному аналізі, система безпосередньо пов'язана із процесом утвердження української державності після проголошення незалежності у 1991 році, коли функціонування значної частини процедур діловодства ґрунтувалося на нормативних підходах, успадкованих від радянської військово-адміністративної системи [5, с. 5]. Перші роки незалежності характеризувалися недостатньою системністю документаційного забезпечення, оскільки реформування військових структур відбувалося в умовах економічної нестабільності та браку організаційних ресурсів, окрім того, в основі радянської моделі була жорстка централізація управління, багаторівневий контроль документації та домінування паперових носіїв інформації. Водночас нові політичні умови вимагали створення власної ДЗВУ, що могло забезпечити ефективне функціонування національного оборонного сектору із формуванням нормативно-правової бази, яка регламентувала порядок роботи з управлінською документацією [5, с. 8].

Незважаючи на складність перехідного періоду, ДЗВУ поступово адаптувалося до нових державних стандартів та принципів управлінської діяльності. Чинником розвитку стало впровадження української термінології та національних стандартів оформлення службової документації. Основна увага приділялася забезпеченню належного рівня сертифікації та стандартизації у сфері документообігу, створенню єдиних правил роботи з інформацією у військових органах. У свою чергу, формування сучасної системи діловодства супроводжувалося необхідністю розмежування функцій

між різними рівнями військового управління, що потребувало вдосконалення процедур реєстрації, обліку та контролю документів [1].

Упродовж тривалого часу паперові документи залишалися основною формою фіксації управлінських рішень, оскільки саме вони забезпечували юридичну визначеність та стабільність процедур. У процесі реформування військових структур поступово змінювалися функції діловодних служб, які дедалі більше орієнтувалися на інформаційно-аналітичне забезпечення управління. Важливим напрямом модернізації стало вдосконалення системи внутрішнього контролю за виконанням документів та дотриманням строків реалізації управлінських рішень. Особливого значення набуло створення єдиних стандартів оформлення службової документації, що забезпечило уніфікацію управлінських процедур у різних військових формуваннях [4]. Хоча, значна кількість паперових документів створювала додаткове адміністративне навантаження на органи військового управління, уповільнюючи процес прийняття рішень.

Подальшим етапом ДЗВУ було впровадження перших автоматизованих систем обліку документації, що дозволили частково модернізувати управлінські процеси. Інформаційні технології поступово змінювали підходи до організації службового листування та внутрішньої комунікації у військових структурах. Особливу роль у модернізації документаційного забезпечення відіграло створення електронних баз даних як більш ефективного накопичення та пошуку управлінської інформації [4]. Заразом, процес цифровізації військового діловодства відбувався нерівномірно, оскільки окремі структурні підрозділи мали різний рівень технічного забезпечення.

Поступова цифровізація військового управління сприяла скороченню часу обробки документів та підвищенню ефективності координації між різними органами сектору безпеки та оборони [4]. На нашу думку, збереження окремих паперових процедур свідчить про прагнення забезпечити додаткову надійність управлінських процесів у сфері національної безпеки. Значний вплив на трансформацію документаційного забезпечення справляє розвиток систем кіберзахисту, оскільки документообіг тісно пов'язаний із ризиками інформаційних атак та несанкціонованого доступу до даних. Окремою складовою становлення системи військового діловодства є і формування спеціалізованих підрозділів, відповідальних за організацію документаційної діяльності та контроль за дотриманням нормативних вимог.

На сьогодні військове діловодство вже не обмежується виключно функціями реєстрації та зберігання документів, а охоплює, як ми зазначили вище, комплекс інформаційно-аналітичних процесів через реформування системи документального забезпечення, що значною мірою активізувалося після початку російської агресії проти України, коли питання оперативності управління набули критичного значення [3, с. 88]. Використання сучасних технологій дозволило забезпечити оперативний обмін інформацією навіть в умовах високої динаміки бойових дій та постійної зміни оперативної обстановки. Водночас цифровізація документаційних процесів вимагала підвищення рівня професійної підготовки персоналу та формування нових компетентностей у сфері інформаційного управління. Воєнні виклики продемонстрували необхідність створення більш мобільної та технологічно адаптивної системи документообігу, здатної функціонувати в умовах кризових ситуацій. Саме в цей період суттєво зросла увага до впровадження електронних засобів передачі службової інформації та автоматизації управлінських процедур [3, с. 90].

Становлення сучасного ДЗВУ також супроводжувалося розвитком архівної справи та вдосконаленням механізмів збереження службової інформації. Як ми наголошували, еволюція військово-адміністративних процедур вимагала перегляду методологічних підходів до збереження службової інформації, оскільки ефективність прийняття стратегічних рішень безпосередньо залежить від оперативності доступу до ретроспективних даних. У цьому контексті особливого значення набуває оптимізація механізмів документування, яка спрямована не лише на поточне обслуговування управлінського апарату, а й на формування надійного архівного фонду, що відображає оборонний потенціал держави в історичній перспективі [3, с. 104].

Розробка та впровадження спеціалізованих міжнародних форматів архівного збереження, таких як PDF/A, є лише частковим вирішенням проблеми, оскільки довгострокова перспектива вимагає постійної контрольованої міграції даних та емуляції застарілих операційних середовищ. Так, у межах архівації електронних документів оборонного характеру Альянс висуває жорсткі вимоги до метаданих, які мають містити вичерпну контекстуальну інформацію про походження, авторство, часові мітки та рівень доступу до кожного об'єкта зберігання. Управління військовими знаннями та ретроспективними даними здійсню-

ється за принципом балансу між абсолютною конфіденційністю оборонного планування та необхідністю оперативного обміну розвідувальними чи логістичними відомостями між союзниками [3, с. 105].

Транскордонний характер військових операцій сучасного типу вимагає від систем військового діловодства здатності підтримувати двомовне функціонування (англійською та французькою мовами) як офіційними мовами Альянсу, що суттєво підвищує вимоги до лінгвістичної експертизи штабного персоналу [8]. Створення спільних баз даних та архівів для багатонаціональних тактичних груп регламентується спеціальними технічними угодами, які нівелюють розбіжності між національними законодавствами країн-членів у сфері захисту державної таємниці. Оцінка відповідності вітчизняного військового діловодства стандартам НАТО здійснюється в межах Процесу планування та оцінки сил (PARP), що стимулює постійний моніторинг, аудит та сертифікацію діючих управлінських процедур [9].

Впровадження стандартів обміну геопросторовими та тактичними даними, таких як APP-6 чи пов'язані з ними регламенти цифрового відображення обстановки, вимагає безшовної інтеграції графічних документів безпосередньо в текстове тіло штабних звітів за суворими топографічними правилами Альянсу [1]. Обов'язковою умовою для довгострокового збереження коаліційних документів є забезпечення їхньої технологічної нейтральності, що мінімізує залежність архівних масивів від конкретних комерційних програмних продуктів чи апаратних рішень, які можуть застаріти. Нормативно-правове регулювання процесів знищення чи розсекречування документів у військових архівах НАТО підпорядковане жорстким часовим цензам і колегіальним процедурам перегляду цінності інформації, що запобігає безворотній втраті історично важливих операційних даних. Захист інформаційної інфраструктури, яка забезпечує документообіг, спирається на стандарти кібербезпеки Альянсу, що вимагають повної ізоляції критичних сегментів мереж військового управління від публічного сегменту Інтернету [7, с. 387].

Окремим, надзвичайно складним завданням для військових аналітиків є гарантування автентичності службових документів, що передбачає обов'язкове збереження їхньої цілісності, достовірності та придатності для використання у первинному вигляді без ризику несанкціонованих модифікацій [1]. У військово-документній сфері,

де значна частина інформації має обмежений доступ або становить державну таємницю, верифікація авторства та незмінності тексту набуває статусу питання національної безпеки. Важливим теоретико-методологічним завданням для сучасної науки залишається визначення чітких критеріїв цінності електронних документів військового походження, оскільки тотальна архівація всього обсягу цифрового масиву є економічно та технічно недоцільною. Таким чином, еволюція ДЗВУ на сучасному етапі трансформується із суто технічної процедури реєстрації документів у стратегічну функцію управління знаннями, від ефективності якої прямо залежить стійкість і життєздатність системи державного управління в цілому.

Висновки. Дослідження еволюції документального забезпечення військового управління в Україні дозволяє нам констатувати, що складний історико-управлінський процес нині трансформується під впливом динамічних безпекових викликів та євроатлантичної інтеграції. Комплексний аналіз показав, що вітчизняна модель пройшла тривалий шлях від успадкованої радянської централізованої системи з домінуванням паперових носіїв до впровадження інтегрованих інформаційних екосистем, які покликані оптимізувати управлінські процедури. Ключовим вектором модернізації визначено гармонізацію національних традицій із міжнародними стандартами НАТО, оскільки саме досягнення високого рівня операційної взаємосумісності дозволяє повністю уніфікувати структуру та формати бойових і адміністративних документів.

Упровадження положень Угод зі стандартизації, зокрема стандарту STANAG 2014, вимагає чіткої регламентації процесів створення службової інформації, що зобов'язує штабний персонал суворо дотримуватися кодифікованих глосаріїв задля уникнення двозначності під час планування операцій. Важливим аспектом воєнного діловодства на сучасному етапі є реалізація концепції повного життєвого циклу інформації, яка координується відповідно до вимог директив Альянсу та передбачає впровадження багаторівневої системи захисту й маркування безпеки від «NATO RESTRICTED» до «COSMIC TOP SECRET».

Хоча поступова цифровізація військового управління суттєво сприяє скороченню часу

обробки службових даних, цей процес у секторі оборони просувається нерівномірно, оскільки окремі структурні підрозділи досі мають різний рівень технічного забезпечення. Досвід відсічі російській агресії наочно продемонстрував, що сучасні виклики вимагають створення мобільної та технологічно адаптивної системи документообігу, яка здатна надійно функціонувати в умовах високої динаміки бойових дій та кризових ситуацій. З огляду на те, що оборонний документообіг тісно пов'язаний із ризиками інформаційних атак, захист критичної інфраструктури має спиратися на стандарти кібербезпеки НАТО, які вимагають повної ізоляції військових мереж від публічного сегменту Інтернету.

Верифікація авторства, цілісності та автентичності службових документів в оборонній сфері набуває статусу питання національної безпеки, оскільки будь-яке несанкціоноване модифікування контенту здатне деструктивно вплинути на процеси управління військами. Модернізація архівної справи у військовому відомстві вимагає впровадження жорстких вимог Альянсу до метаданих електронних документів, які мають містити вичерпну контекстуальну інформацію про походження, часові мітки та рівень доступу до об'єктів зберігання для формування надійного архівного фонду. Теоретико-методологічне обґрунтування чітких критеріїв цінності електронних документів військового походження визначено як пріоритетне завдання для сучасної науки, тому що тотальна архівація всього гігантського обсягу цифрового масиву є економічно та технічно недоцільною.

Регулярна оцінка відповідності вітчизняного військового діловодства стандартам Альянсу здійснюється в межах Процесу планування та оцінки сил (PARP), що виступає дієвим стимулом для постійного моніторингу, аудиту та сертифікації діючих управлінських процедур. У підсумку обґрунтовано, що сучасне документальне забезпечення військового управління остаточно трансформується із суто технічної реєстраційної процедури у стратегічну функцію управління знаннями, від ефективності якої безпосередньо залежить стійкість і життєздатність усієї системи державного управління в умовах воєнного та післявоєнного розвитку України.

Список літератури:

1. Адміністративні домовленості щодо охорони інформації з обмеженим доступом між урядом України та Організацією Північноатлантичного Договору. Документ 950_035-16, чинний, поточна редакція – Ратифікація від 24.05.2017, підстава – 2068-VIII. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/950_035-16#Text

2. Байдур О. В. Вдосконалення кіберзахисту Збройних Сил з урахуванням досвіду протидії військовим кіберопераціям російської федерації в 2022 році. *Електронне фахове наукове видання «Кібербезпека: освіта, наука, техніка»*. 1(17), 2022. 31–45. URL: <https://doi.org/10.28925/2663-4023.2022.17.3145>
3. Військове документування та діловодство: навчальний посібник / С. Мельник, П. Фівкін, Є. Пашенко, Л. Зіняк, О. Шкуропацький. Київ: Вид. дім «СКІФ», 2023. 118 с.
4. Інструкція з діловодства у Збройних Силах України №40 від 31.01.2024. URL: <https://turbota.mil.gov.ua/dopomoga-dilovodam/instrukciya-z-dilovodstva-u-zbrojnyh-sylah-ukrayiny>
5. Крутько І. М., Поляков С. Ю., Військове документування та діловодство: Навч. посібник /. Харків: Нац. юрид. акад. України, 2003. 38 с.
6. Наказ ГК ЗСУ «Про внесення змін до Інструкції з діловодства у Збройних Силах України» від 23.09.2024 № 441. URL: <https://turbota.mil.gov.ua/dopomoga-dilovodam/instrukciya-40/nakaz-gk-zsu-pro-vnesennya-zmin-do-instrukciyi-z-dilovodstva-u-zbrojnyh-sylah-ukrayiny-vid-23-09-2024-%e2%84%96441>
7. Новіцький В. Я. Розробка та впровадження методів кіберзахисту військових технологій та засобів зв'язку. *Наукові записки Львівського університету бізнесу та права*, (42), 2024. С. 387–392. <http://dx.doi.org/10.5281/zenodo.14716316>
8. Порядок розроблення, прийняття, внесення змін, скасування, відновлення дії, оприлюднення, запровадження та застосування військових стандартів: Наказ Міністерства оборони України від 24.02.2020 № 56. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0241-20/ed20200224/sp:dark#n11>
9. Процес планування та оцінки сил (PARP). URL: <https://mvs.gov.ua/ministry/projekti-mvs/jevroatlantna-integraciya-ukrayini/proces-planuvannya-ta-ocinki-sil-ppos>
10. Статути ЗСУ: основа військової дисципліни та правового порядку. URL: <https://tviykrok.com.ua/info/articles/statuti-zsu-osnova-vijskovoyi-disciplini-ta-pravovogo-poryadku/>
11. Chairman of the Military Committee. URL: https://web.archive.org/web/20201021000822/http://www.nato.int/cps/en/natolive/topics_49152.htm
12. STANAG 2014. Top (edition 9) – formats for orders and designation of timings, locations and boundaries. URL: [https://www.trngcmd.marines.mil/Portals/207/Docs/TBS/STANAG%202014%20Edition%2009-%20FORMATS%20FOR%20ORDERS%20\(OPORD\).pdf](https://www.trngcmd.marines.mil/Portals/207/Docs/TBS/STANAG%202014%20Edition%2009-%20FORMATS%20FOR%20ORDERS%20(OPORD).pdf)
13. STANAG 6001. URL: https://nuou.org.ua/assets/documents/dodb_stanag_6001.pdf

Dankevych Yu. V., Kucheriavyi V. M., Holovchenko M. M. EVOLUTION OF DOCUMENTATION SUPPORT FOR MILITARY ADMINISTRATION IN UKRAINE

The article examines the issues of the evolution of the documentation support of military management in Ukraine in the context of modern security transformations and integration into the Euro-Atlantic space. The main trends in the development of the military documentation sphere are analyzed, which necessitate the transition from traditional fragmentary approaches to integrated information ecosystems. Particular attention is paid to the processes of harmonization of national management traditions with international NATO standards, which is an example of an effective combination of the interoperability of defense systems, the unification of document flow and the interaction of military bodies within a single information environment. It was determined that the modernized documentation support of military management comprehensively optimizes management processes, contributing to reducing data processing time, increasing information security and legal reliability of archives. The mechanisms of the system's functioning are revealed, in particular, the regulatory and legal regulation of the destruction or declassification of documents in NATO archives, the introduction of strict time limits and collegial procedures for reviewing the value of information. It is proven that infrastructure protection is based on Alliance cybersecurity standards, which require complete isolation of critical segments from the public Internet. The importance of verifying the authorship, integrity, and authenticity of official documents is emphasized, which in the defense sector directly affects the level of national security. The strategic importance of transforming the documentation support of military management from a technical procedure into a strategic function of knowledge management is determined. It is emphasized that defining clear criteria for the value of electronic documents of military origin allows avoiding technically impractical total archiving of the digital array. The practical significance of the study lies in substantiating algorithms for adapting domestic office management to Alliance standards to create a secure environment. The article emphasizes the importance of further research into the state's defense document flow in the conditions of military and post-war development of Ukraine.

Keywords: *documentation support of military management, standardization and unification of document flow, information environment, national security, document archiving, military and post-war development of Ukraine.*

Дата першого надходження статті до видання: 24.04.2026

Дата прийняття статті до друку після рецензування: 11.05.2026

Дата публікації (оприлюднення) статті: 30.05.2026